

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím:

(g. i.)
Toldy Ferenc lánya - az apjáról

Forrás:

Uj Nemzedék

Bp.
(Hel)

1922. II. 16
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Toldy Ferenc

Idő

1922

Személy

Helyszám

Toldy Ferenc lánya — az apjáról

— Az Uj Nemzedék tudósítójától. —

Az elfelejtett magyar értékek galériájában az első hely feltétlenül Toldy Ferencet illeti. A magyar irodalomtörténet és a magyar essay legelső hivatott mesterének a neve ellapult az iskoláskönyvek monoton szűrkeségében és a művei — száz-száz drágaveretű, tudós írói munka — ma már csak a könyvtárakban porosodnak. A „jó öreg professzor”-tól diszes temetéssel búcsúzott az utókor, amelyik ezzel ró le mindent, mifőta értékek élnek és pusztulnak. Ki tud róla még? ... Pintér Jenő főigazgatónak most jelent meg egy könyve, amelyet „Toldy Ferenc szellemének” ajánlott. A Tudományos Akadémia szokatlan bőkezűséggel gondoskodik az ittmaradottakról. Toldy Ferenc két lányáról. A kis, emlékek zsufolt Irányi-utcai lakásban az idősebb lány fogad. Toldy Jolán, Kozma Antal dr.-né.

— Hát még van, aki emlékszik az én apámra? — csodálkozik a szokatlan látogatáson. Fehér haját hátrasimítja a homlokáról, mint egy ezüstös fejkötőt. Érzik a hangján, hogy meghatódott ettől a váratlan, jóleső látogatástól. Lassan, vonatottan beszél az apjáról, akire így hatvannyolcéves korában is büszke az ember, pedig, hogy olyan halálatlanul elfelejtették.

— Mit beszéljek róla? Azt, hogy az irodalomtörténetben ki volt, már mások elmondták, megírták. Csodálatos, nagy ember volt. Valódi européer, akin soha sem érzett a könyvmoly és a tudós.

Olyan különös, mikor ez a halk, ezüstös fejű öreg asszony a papájáról beszél. A papáról, akit „a magyar irodalomtörténet atyjának” nevezett el az utókor irodalomtörténetírója és aki, akármilyen nyomorultul is halt meg, mégis hagyott itt valamit.

— Apának volt Pesten a legnagyobb könyvtára. Tízezer kötet. Ezt az állam vette meg, közvetlenül a halála után. Aztán maradt két nagy szekrény iromány, jegyzet, féligkész munka. Rengeteget dolgozott. A halála előtti estén Pulszky virrasztott a betegágya mellett. Akkor kapta a 4000 forintot az államtól. Ezért dolgozni akart még.

— Adósa vagyok az államnak, — mondta Pulszkynek — még nagyon sok irni valóm van. De bizony Révai életrajza már félhemaradt. A hátrahagyott írásai mind az Akadémiához kerültek. Külföldi irodalmi társaságok akkor kétszerannyit ígértek érte, de mi mégis odaadtuk.

A kis Schedel-fü irásai, aki csak iskolás korában tanult meg magyarul, a magyar irodalomtörténet bibliai lettek. Az első írások még német nyelven, de már a magyar irodalmat, az akkor még ismeretlen magyar lírát szolgálják. A *Handbuch der ungarischen Poesie* két kötetű. Aztán jött a többi finom veretes írása a magyar irodalomtörténetnek és kritikának. *Aesthetikai levelek Vörösmartyú epikus munkáiról*, a *Magyar költői régiségek*. A magyar nemzeti irodalom története és a sok-sok életrajz, tanulmány a kortársakról: Vörösmartyról, Kazinczyról, Czuczorról, Bajzárról. Közben rengeteg cikk, értekezés, essay az *Athenaeumban*, a *Figyelmezőben*, *Nemzeti Könyvtárban*, az *Uj Magyar Múzeumban* és sok más akkori

Folyóiratban. A legtöbbet maga szerkesztette a két elmaradhatatlan baráttal: Bajzárral és Vörösmartyval.

— Bizony mondta is sokszor, hogy a butorokat ne dobjuk el, mert ezeket Magyarország nagyjai koptatták ilyen fakóvá. Vigyázok is rájuk...

Elgondolkozik. A régi sötét képeket, ittfelajított patinás holmikat nézi. Vár, míg minden szót feljegyzik. Ő maga is tanárnő. Inkább diktál, mint mesél. Nyelveket tanít. Azt mondja, a jó nyelvézéseket örökölte az apjától. Most ebből él. Az Akadémiától kap 3000 korona havi segélyt, meg 100 forint királyi kezdiát.

— Rudolf trónörökösét is ő tanította magyar irodalomra. Nem szívesen vállalta, de mégis, a trónörökös érettségije előtt, megkezdte a tanítást. Ő nem igen pályázott kitüntetésekre. Lipótrendje volt és királyi tanácsosi címe. Emlékszem, mikor a bárósággal megkinálták, azt mondta, *minek szegény bárónak lenni? Szegény magyar írónak lenni, az más! És visszatartotta.* Aztán a fivéréből beszél, Toldy Ferenc fiáról. Toldy László doktorról, aki oly fiatalon meghalt.

— Pedig sok volt benne a papámetésből egy kép maradt meg elevenen bennem. Az egyetem előtt a egyetemi magántanár lett. A zene-kivonult ifjúságot úgy állították műveit pedig még ma is ismerik. Hát így egyedül maradtunk. Bizony nagyon szűkösön élünk. A 100 forint királyi kezdijből is csak kétszáz korona lett. De írja meg kérem, hogy egy ember soha, soha nem feledkezett el rólunk: Szász Károly. Ő mindig Toldy Ferenc gyermekeit látta bennünk, nagyot sokat segített.

— És megint régi históriákat mesél.

Már benne él az emlékezesekben és bizony, így hetven felé, már a legkényelmesebb is lassan, megbékélve visszanézni. Czuczor Gergely fogásáról beszél, amikor az édesanyja, Toldy Ferencné járt be Czuczorhoz az Újépületbe, mert Toldy nem mehetett. Haynauig merészkedett a fiatal asszony, csak hogy bejusson a Riadó-ért leláncolt költőhöz.

— Ezt sohasem felejtette el Czuczor az édesanyjának. Mikor kiszabadult, a rabláncot emlékebe adta és *A rab* címen írt a mamához verset.

Aztán Toldy családi életéről beszél. Hogy milyen boldogan élt a deressedő és bizony a kenyérhajszában nagyon elfáradt Toldy és a fiatal, huszesztendőss asszony. Ez a

harmadik házassága volt Toldynak. De a legboldogabb.

— Érdekes, a papa akkor 58 éves volt, a mama 20. És mindig papa volt a temperamentumosabb, a gyerekebb és mama a komoly, a higgadt asszony, aki vigyáz az urára. A másik szobában Toldy relikfét mutatja. Aztán régi, sárga, összehajtogatott újságokat. Toldy haláláról írnak.

— Az egész pompás, fáklyás temetésből egy kép maradt meg elevenen bennem. Az egyetem előtt a kivonult ifjúságot úgy állították fel, hogy az erkélyről nézve, ahol én is álltam, egy hatalmas T betűt képezett a sok gyerek. Ez igazán szép volt. De azt hiszem, ez volt az utolsó megnyilvánulás mellette. Azóta?... Ja igen, a születésének százéves évfordulóján. És vége! Azóta semmi, mintha nem is élt, nem is írt volna.

(g. i.)